

1' במדבר ד"ה, ד"א - ד"ט ופי' הרמב"ן דפסוק ד"ט

דפי' הרמב"ן פפירוש ב, ד"א תחניפו' ופא שד"א דגרוס דארז' דאוכזב את פאם פיושב אד"ב שרברב יגד' ד"א ופי' ד"ה ד"א ד"א - ופא אונג מיוחד כשחטאים בארז' בה שוכן פשכ"נה. ופחטאים שגורמים דחנפּת פארז' פס' ג' פחמורות, ולפי' פוסק' ג' פס' פשוטים דרוז' (שנמצאים נלפאנשו כראוי) מפני נאמדו ופא נאמדא משפחתו גורמים דחנפּת פארז'.

2' ספר יראים ד"ר"א דמנין נ"ה ג"ה, דחנפּים'

פיראים מנה איסור חנפּה במנין פתרי"ג.

פ"מ בסופא אסקת בגד' און פחנפּה-

3' סופא ד"מ"א ד"א במשנה, דאחינו אתה'

אגריפס פ' פסוק דמלכות מ"ד י"ח, ובכל זאת אמרו לו, אחינו אתה' כאילו פיה כשר.

4' פס' מ"א ד"ב, תנא משניה דרבי נתן... מנאשיק', אמר רבי אדעזר... במאורק רע'

כת פחנפּים פ"א מ"ד' כמות שאינו מקבלות פני פשכ"נה - ואונג פחנפּה פוא כל"ה.

5' שערי תשובה דרבינו יונה שער שלישי מ"א קפ"ז, קפ"ח... מפני איש'

רבינו יונה דמד' שחנפו' לו דאגריפס מפני פחד סכנה ובכל זאת נתחייבו מיתה - מכאן פ"ש חוב דפסתכן ול"א דעבור א"ל איסור חנפּה.

6' גזרים ד"ב כ"ב ד"א, אולא במיסקיה דארעא דישראל... ד"ב דת'

אולא ד"ב ד"א ד"ב ש"א ד"ב פחזיק בידי פרוז'ח, ואמר לו ר' יוחנן שמחמת פוסקנה פיתה פתנפּתו כשרה - ויש"א כ"א שראינו במאש"ה אגריפס דפי רבינו יונה.

7' תוס' סופא ד"מ"א ד"ב ד"ה כ"ה פחנפּי'

פתוס' מוכיחים מנאש"ה אולא שאין איסור חנפּה ב"פ"ה אולא יעבור - אולא דכאורה קשה שבמאש"ה אגריפס פ"ה פ"ה חש סכנה ולמה נתחייבו כל"ה?

8' תוס' פ"ה ד"ה אותה פ"ה, וזו פיתה פחנפּה... אינה ראוה'

פתוס' פירשו שאילו פ"ה שותקים ד"א פ"ה מקום דחש"ה דסכנה, ול"א פ"ה ד"ה ד"ה ד"ה פחנפּה.

-וכ"ז ד"ה פתוס', אולא ד"ה רבינו יונה ד"ה קשה מנ"ה בגזרים שפ"ד"ה את ז"ה שאולא פחזיק בידי פרוז'ח במקום סכנה - ופי' ד"ה רבינו יונה חנפּה פ"ה ב"פ"ה אולא יעבור?

9' ספר ארחות ז"ד"ה שער פחנפּות, וכ"ה שכן... איש'

פארחות ז"ד"ה (ד"א ב"ה מ' פוא פחנפּה - מקובל ש"ה בתקופת בע"ה פתוספות) מ"ה מ"ה במל"ה את דברי רבינו יונה בש"ה - אולא ח"ה ש"ה מנארחים דאחד ופחנפּות פ"ה שדוקא פחנפּה ברבים פ"ה ב"פ"ה אולא יעבור - ולכאורה מקורו מנאש"ה אולא ש"ה ב"ה.

ופנה, ג' ד"ה פתוס' ו"ה ד"ה רבינו יונה יסודו של איסור חנפּה פוא פפחד מבשר וד"ה. פרא"ס י"ה לו ג"ה אחרת ד"ה פחנפּה -

10' ספר יראים פ"ה, ופרינו מפרש... דאגריפס'

ד"ה פרא"ס אין איסור חנפּה אולא במאד' ד"ה אולא (ואפ"ה שותק ואינו מוחה) **של"ה מחמת יראוה** - אולא מחמת רשעות - אולא פמאד' מחמת יראוה אין ז"ה משום חנפּה כ"ה - מנאש"ה אפ"ה של"ה במקום סכנת נפשות מותר דעוד' (ולפחות דשתוק) כשפחד מנא.

וי"א - של"ה רבינו יונה איסור חנפּה ברבים פוא ב"פ"ה אולא יעבור - אולא חנפּה ב"ה מותרת במקום סכנה, ד"ה פתוס' א"ל דמסור נפשו של"ה דפחנפּי' אפ"ה ברבים, ואילו ד"ה פיראים אין איסור חנפּה מחמת יראוה כ"ה.

ב"מ מ"ה מ"ה אחרת פוסתרת דכאורה ד"ה פתוס' ורבינו יונה -

11' סופא ד"מ"א ד"ב, דרש ר' יפודה בר מארבא... שר'

רבי יפודה פתיר דפחנפּי' את פראש"ה ולכאורה מכאן י"א לו דרא"ס שפחנפּה מחמת פחד מותרת ג' של"ה במקום סכנה - אולא ד"ה פתוס' שפיתר בעולא פ"ה מנאס סכנה (וכן ד"ה רבינו יונה) קשה למה פתיר רבי יפודה דפחנפּי' דראש"ה בעולא?

וּפְנֵי, רַבִּינַי יוֹנֵה בַשָּׂרִי תְּשׁוּבָה מִנֶּה תִּשְׁעָה סוּגֵי חֲנֻפָּה-

¹² עֲשֵׂת דַּרְבֵּינַי יוֹנֵה שֶׁעַר הַשְּׁלֵישי NICN קַפֵּ"ז ,... אַוּן, קַפֵּ"ט ,... אַבּוּ וּבֹא, קַבֵּ"ב ,... לְמִוְקֵשׁ קַבֵּ"ט ,... דַּרְשֵׁי, קַבֵּ"ד ,... יַחְרִיבֵי, קַבֵּ"ה ,... מִוְחָפֵי, קַבֵּ"ו ,... פִּוִּי, קַבֵּ"ז ,... פִּוֵּי, NICN קַבֵּ"ח

תִּשְׁעָה סוּגֵי חֲנֻפָּה שֶׁמִּנֵּה רַבִּינַי יוֹנֵה הֵם-

- א. פִּאֻמֵר דַּרְשֵׁי דְאֵי חֲסֵאת
- ב. פִּתְּמַח אֵת הַרְשֵׁי בְּפִנֵי אֵם וְצַדֵּי אֵל מַעֲלֹתָיו וּמַעֲשֵׂי פִּאֻמֵי
- ג. פִּתְּמַח אֵת הַרְשֵׁי בְּפִנֵי הַלְבָד
- ד. פִּתְּמַחֵבֵר דַּרְשֵׁי
- ה. בֵּן אִדְמָה פִּתְּמַחֵבֵד בְּצִינֵי הַבְּרִיּוֹת הַמִּשְׁתַּמֵּן בְּשֵׁנוּ פִּאֻב לְפִעֲמֵי מִנְפֵיט שְׂאִינַי הַגָּן
- ו. מִי שֵׁי בִידוּ לְמַחֹת וְאִינַי מִוְחָפֵי
- ז. מִי שְׂאִינַי מִוְחָפֵי מַחֲשֵׁי שֵׁמֵי דְאֵי תוֹצִיֵד תּוֹכַחְתּוּ
- ח. מִי שְׂאִינַי מִוְחָפֵי כְּאִשֶׁר יוֹדֵעַ שֶׁתּוֹכַחְתּוּ דְאֵי תוֹצִיֵד
- ט. מִי שְׂאִינַי מַשְׁבַּח אֵת הַרְשֵׁי אַבֵּל מַכְבִּידוּ כִּדְרָק שֶׁמַּכְבִּידִים לְכַבֵּי בַעֲלֵי הַשֶּׁרָרָה -וּחֲנֻפָּה כַּכֹּתֵב וְתוֹרַת בַּעֲוֹנֵי.

בַּתְּשׁוּבוֹת מִפְּרִי וְיִיֵל מִלֵּינַי חִידוּשׁ גְּדוֹל בַּעֲנֵן-

¹³ שׁוֹת מִפְּרִי וְיִיֵל סִי קַבֵּ"ז ,... דְּלִיכָא סַכְנָה, מִוְחָפֵי שַׁכְתַּבְתּוּ... דְּאִינַי חִיבֵי, מִדְּאִיטְרִיק... וְתַרֵּי

שִׂיטַת מִפְּרִי וְיִיֵל שְׂאִינַי חִיבֵי לְפִפְסֵי מִחוּן בְּשֵׁיבֵי מְלוֹת תּוֹכַחַת -וּמִיֵּלְאֵי מוֹתֵר לְפִתְּנַע מְלִפּוּכִיחַ מִשׁוּם חֲשֵׁי פִּפְסֵי מִחוּן

אֵם כִּי הַתְּשׁוּבָה מִתִּיחֶסֶת לְמְלוֹת תּוֹכַחַת, הַפִּתֵּר שֶׁלְאֵי לְפּוּכִיחַ בְּנֵה מִפְּרִי וְיִיֵל אֵל זֶה שְׂדוּקָא לְעַנֵּן אִיִּסוּר אַבְדָּה זֶרֶה נִצְמַח, בַּכֵּל אִדְמָה -מִשְׁמַע שְׂאִינַי חִיבֵי לְפִפְסֵי כֵּל כִּסְפוּ כִּדֵי לְקִיִּים שְׂאֵר הַמְלוֹת (מִפּוֹרֵשׁ בַּזֵּמַן שֶׁחִיבֵי לְמַסּוֹר נֶפֶשׁ כִּדֵי שֶׁלְאֵי לְעַבּוֹר אִיִּסוּר זֵ"צ פּוֹא מ.בַּכֵּל נֶפֶשׁקֵי)-

¹⁴ רִי"ן פִּרְקַי לְוֵלֵב הַזְּבוּל (בְּרִי"ט ז"צ ע"א), עִיקַר מִיִּמְרָא... שֶׁלְאֵי יַעֲבֹר עֲלֵיִי

פִּרְקַי כֹּתֵב מִסְבָּרָא שְׁחִיבִים לְמַסּוֹר אֵת כֵּל פּוֹן בֵּיתוֹ וּבַלְבָד שֶׁלְאֵי יַעֲבֹר אַבִּירָה.

¹⁵ רַמֵּי אִי יוֹדֵי סִי קַבֵּ"ז סַעֲיָי אֵי, וְאֵם יוֹכֵל... אֵל זֶה, וּבִיאוֹר הַזֵּרֵי אֵת הַיָּהּ, אַבֵּל מַשְׁנַע...

פִּרְמֵי אֵי פִּסְקַי כִּחוּ פִּרְקַי שְׁחִיבִים לְמַסּוֹר אֵת כֵּל מִחוּן שֶׁלְאֵי לְעַבּוֹר אַבִּירָה וְגַם כִּמְפִרֵי וְיִיֵל עַבֵּי לְפִפְסֵי מִחוּן כִּדֵי לְמַחֹת בַּעֲבֹרֵי אַבִּירָה - וּפְּבַדֵּל הַבֵּי הַזֵּרֵי שְׂאִינַי לְרִיק לְפִפְסֵי אֵת מִחוּן אֵלְאֵי כִּדֵי שֶׁלְאֵי יַעֲשֶׂה מַעֲשֵׂי אִיִּסוּר, אַבֵּל לְפִתְּנַע מְלוֹת תּוֹכַחַת בְּשֵׁיבֵי וְאֵל תַּעֲשֶׂה דִינֵי כִכֵּל שְׂאֵר מְלוֹת אֵשׁ שֵׁי גְבוּל לְכַחַת חִיבִים לְפּוּכִיחַ. וְאִי כִּפִּסְקַי פִּרְמֵי אֵי כִמְפִרֵי וְיִיֵל בְּנֵעַ לְתוֹכַחַת לְמַחֹת שֶׁפִּסְקַי כִּדְבָרֵי פִּרְקַי לְעֵבֵי אִיִּסוּרִים. אֵלְאֵי - שֶׁפִּי רַבִּינַי יוֹנֵה פִּרֵי פִּתְּנַע מְלִפּוּכִיחַ הַיָּהּ בַּכֵּל חֲנֻפָּה וְלֵאֵי בִיאֵל מְלוֹת תּוֹכַחַת בַּלְבָד וְאִינַי נִקְוֵי לְפִתִּירָה מִפְּנֵי פַחַד פִּפְסֵי מִחוּן (וּפִתְּנַע מְלִפּוּכִיחַ מַשְׁמַעִים כִּסְפִיִים הַיָּהּ חֲנֻפָּה עֵינַי)

¹⁶ רַמֵּי אִי יוֹדֵי סִי עֲלֵיִי מִיחַ, אַעֲ"פֵי שְׁחִיבֵי...

הַמִּנְעֵי כִמְפִרֵי וְיִיֵל -עֲלֵיִי כִשִּׂיטַת רַבִּינַי יוֹנֵה.

וְאִי כִ- אִיִּסוּר לְמַחֵר לְבַעֲלֵי אַבִּירָה שֶׁלְאֵי חֲסֵא, וּבְרַבִּים נַחֲלֵקוּ הַתּוֹסֵי וּרַבִּינַי יוֹנֵה אֵם פּוֹא בִּיפְרֵט וְאֵל יַעֲבֹר. אִיִּסוּר לְשַׁבַּח בַּעֲלֵי אַבִּירָה אֵל מַעֲשֵׂי פִּאֻמֵי וְאֵלְאֵי אִפִּילוּ בַּמִּקּוֹם פִּפְסֵי. וְכֵן אִיִּסוּר לְפִתְּחַבֵּר אֵלְאֵי וּלְפִעֲמֵי לְמִנְפֵיט -עַם בַּמִּקּוֹם שֵׁי חֲשׂוֹשׁ לְפִפְסֵי מִחוּן. אַבֵּל מוֹתֵר לְפִתְּנַע מְלִפּוּכִיחַ אֵת מִי שֶׁעֲלוֹל לְהַזִּיק וְלַזְרוֹם לְפִפְסֵי מִחוּן. וְכֵן מוֹתֵר לְכַבֵּדוּ כִּדְרָק שֶׁמַּכְבִּידִים אֵת בַּעֲלֵי הַשֶּׁרָרָה...

בַּשׁוֹת אֲזָרוֹת מִשֶׁ נֶשְׂאֵל אֵל כִּיבּוֹד רּוּפֵא הַיָּהּ, לְבִרֵיִי כִשְׁבֵא לְבִיפְכֵי-ס-

¹⁷ שׁוֹת אֲזָרוֹת מִשֶׁ חֲלַק אִוִּיחַ בֵּי סִי נֵיֵא, וְלִכֵּן לְרִיק לְמוֹת... אֵל זֶה

רִי מִשֶׁ הַיָּהּ אֵת דְּבָרֵי הַתּוֹסֵי שֶׁפִּי לְרִיכִים לְפּוּכִיחַ שְׂאִינַי הַחֲנֻפָּה בִּיפְרֵט וְאֵל יַעֲבֹר -אֵי כִּפִּינַי הַתּוֹסֵי שְׁחֲנֻפָּה שִׁיכַת לְעַנֵּן חִיּוֹלֵי דֵי - וּמַזֵּה בְּנֵה רִי מִשֶׁ שְׂאִיִּסוּר חֲנֻפָּה עֵינַי פּוֹא דּוּקָא כִּשְׂאֻמֵּי אֵל רַע אַבּוּ וְלֵאֵי כִּיבּוֹד הַרְשָׁעִים עֲרִידָא.

וּפְנֵי, רַבִּינַי יוֹנֵה אֵם כֵּלֵל אֵת הַפִּתְּחַבְרוֹת לְרַשָּׁעִים בְּאִיִּסוּר חֲנֻפָּה-

¹⁸ עֲשֵׂרֵי תְּשׁוּבָה שֶׁ NICN קַבֵּ"ט ,... מַעֲשִׂיקַי

הַפִּאֻמֵי לְפִתְּחַבֵּר לְרַשָּׁע מִפּוֹרֵשׁ בְּנִיֵא. גְּדִרֵי פִאֻמֵי אִינַם מִפּוֹרֵשִׁים בַּחֲזֵ"ל-

¹⁹ שׁוֹת אֲזָרוֹת מִשֶׁ חֲלַק יוֹדֵי בֵּי סִי קַי, אַעֲכֵ"פֵי...

רִי מִשֶׁ אִיִּסוּר לְשַׁבַּח בּוֹעַד יַחַד אֵם פִּקּוּנְרַבִּיבִים אִפִּילוּ אֵם פּוֹעַד עוֹסֵק בְּנִפְוֵל עֲנִינֵי הַזֵּמִיִים עֵל פִּקְרִיֵלֵה פִּיפּוּדִי- שְׂאִינַי עַנֵּן קִפְרִיֵלֵה שְׂאִינַי נֶעַע לְפִעֲלֵה. רִי מִשֶׁ כֵּן פִּתִּיר לְשַׁבַּח אֵתֵם בַּמַּסְעֵרַת הַמַּשְׁמֵלֵת.

¹ (לא) וְלֹא־תִקְחוּ כֹפֶר לְנַפְשׁ רִצְחֹת
 אֲשֶׁר־הוּא רָשַׁע לְמוֹת כִּי־מוֹת יוּמָת:
 (לב) וְלֹא־תִקְחוּ כֹפֶר לָנוּס אֶל־עִיר
 מִקְלָמוֹ לָשׁוּב לְשֵׁבֶת בְּאֶרֶץ עַד־מוֹת
 הַכְּהֵן: (לג) וְלֹא־תַחְנִיפוּ אֶת־הָאָרֶץ
 אֲשֶׁר אַתֶּם בָּהּ כִּי הֵדִים הוּא יַחְנִיף
 אֶת־הָאָרֶץ וְלֹא־יִכְפֹּר לְדָם
 אֲשֶׁר שִׁפְךָ־בָּהּ כִּי־אִם בְּדָם שִׁפְכוּ:

(לג) ולא תחניפו את הארץ. מפני שאמר תחלה והיו אלה לכם לחקת משפט לדויתכם בכל מושבתכם, שאלו המשפטים נוהגים גם בחוצה לארץ, חזר והחמיר ביושבי הארץ יותר לכבוד השכינה אשר שם, והזהיר שלא נחניף אותה ושללא נטמא אותה:

וענין התנופה הוא הנאמר בקללות (דברים כח לח-מ), ורע רב תוציא השדה ומצט תאסף, פרמים תשע ועבדת וינין לא תשמה, זיתים יהיו לך ושמן לא תסוף, כל עצף ופרי אדמתך יירש הצלצל. כי כל תנופה עשות הפך הנראה והנדמה לעינים, והוא ענש בארץ בעבודה זרה ובשפיכות דמים ובגלוי עריות, כמו שנאמר (ירמיה ג א) הלווא תנוף תחנף הארץ, והארץ חנפה תחת יושביה (ישעיה כד ה), ותחניפי ארץ בזהויה (ירמיה ג ב). וענין הטמאה, שתהיה הארץ טמאה ולא ישכן בה כבוד השם בהיות בה דם נקי שלא נחפפו בדם שופכו:

ובספרי (מסעי קסא) אמרו, ולא תחניפו את הארץ, הרי זו אזהרה לחנפין. כי הזהיר מתחלה שלא נקח שוחד ברוצחים, וחזר והזהיר שלא נחניף להם למצלתם או לתקפם וכבוד משפחתם בלי מקח שוחד, כי אם אנהנו נחניף להם הנה נחניף את הארץ תחת יושביה:

סימן נ"ה ²

צוה צורינו בפרשת ואלה מסעי לא תחניפו את הארץ ותניא בספרי הרי זו אזהרה לחנפים

³ **בתנ"י** פרשת המלך כיצד ימצאי יו"ט הראשון של חג בשמיני במוצאי שביעית עושין לו בימה של עץ בעודה והוא יושב עליה שנאמר "מקץ שבע שנים במעור וגו' חזן הכנסת נוטל ס"ח ונתנה לראש הכנסת וראש הכנסת נתנה לסגן והסגן נתנה לכתן גדול וכ"ג נתנה למלך המלך עומד ומקבל וקורא יושב אנריפס המלך עומד וקבל עומד וישבחהו חכמים וכשהגיע ללא תוכל לתת עליך איש נכרי ולגו עיניו רמעות אמרו לו אל תתירא אנריפס אהינו אתה אהינו אחת

⁴ והיה הוא בשער בנימן ושם בעל פקדוהו ושמו יראה בן שלמיה בן חנניה ויתפש את ירמיהו הנביא לאמר אל הבשרים אתה נופל ויאמר (לו) ירמיהו שקד איני נופל *אל הבשרים וגו' וכתיו ויתפש* (6) ירמיהו ויביאדו אל השרים וא"ר אלעזר כ"ר עדה שיש בה חנופה מאוסה כנדה שנאמר "כי עדת חנף גלמוד *שכן בכרכי הים קורין לנדה גלמודה מאי גלמודה גמולה(נ)מבעלה ואמר ר' אלעזר כל עדה שיש בה חנופה לוסף גולה כתיב הכא כי עדת חנף גלמוד וכתיו התם *ואמרת בלבבך מי ילד לי את אלה ואני שכולה ונלמודה גולה וסורה וגו' א"ר ירמיה בר אבא *ארבע כיתות אין מקבלות פני שכינה כת לויים וכת חניפים וכת *שקרים וכת מספרי לשון הרע בת לויים דכתיב *משך ידו את לויים כת חניפים דכתיב *כי לא לפניו חנף יבא כת שקרים דכתי *דובר שקרים לא יכון לנגד עיני כת מספרי לשון הרע דכתיב *כי לא אר חפץ רשע אתה לא יגורך רע *צדיק אתה ה' לא יגור במגורך רע:

⁴ תנא *משמיה דרבי נתן באותה שעה נתחייבו שונאי ישראל בלייה "שהחניפו לו לאנריפס אמר ר' שמעון בן הלפתא מיום שנבר אגרופה של חנופה נתעוורתו (6) הדינין ונחקקלו המעשים ואין אדם יכול לומר לחבירו מעשי גדולים ממעשיך

אמר רבי אלעזר כל אדם שיש בו חנופה מביא אף לעולם שנא' 'ותנפי לב ישימו אף ולא עוד אלא שאין תפלתו נשמעת שנאמר "לא ישועו בו אסרם: סימן א"ף עובד' גיהגים בידו' נידה' גול'ה: ואמר רבי אלעזר כל אדם שיש בו חנופה אפילו עוברין שבמעו אמן מקללין אותו שנא' "אומר לרשע צדיק אתה יקבדו עמי יועמדו לאומים *ואין קוב אלא קללה שנא' "לא קבה אל ואין לאום אלא עוברין שנא' "ולאום מלאום יאמין ואמר רבי אלעזר כל אדם שיש בו חנופה נופל בגיהנם שנא' "הוי האומרים לדע מוכ ולשוב רע וגו' מה כתיב אהינו לכן כאבל קש לשון אש וחשש להבה ירפה וגו' ואמר רבי אלעזר כל המצנף *לחבירו סוף נופל בידו ואם אינו נופל בידו נופל ביד בניו ואם אינו נופל ביד בניו נופל ביד בן בנו שנא' "ויאמר ירמיה לחנניה אמן כן יעשה ה' יקם ה' את דבריך וכתיו

⁵ **קבז** וזה דבר פת החנפים. ענין הפת הזאת נחלק ק'ת שעה חלקים: החלק הראשון, החנף אשר הכיר או ראה או ידע כי יש עול בכף חברו וכי החזיק בתרמית, או כי חטא איש לאיש בק'שון הרע או באונאת דברים, ויחליק לו ק'שון הרע לאמר, לא פעלת אנון. המעט ממנו עון הנמנע מן התוכחה, שנאמר (ויקרא יט יז) הוכח תוכיח את-עמיתך ולא-תשא עליו חטא, ויוסיף לחטוא על אמרו, לא חטאת, כענין שנאמר (ירמיה כג יד) וחזקו ידי מרעים. והנה זה ביד החנף האויל עון פלידי כי לא יקנא לאמת, אבל יעזור אחרי השקר ויאמר ק'רע טוב וישם חשך לאור. גם נתן מכשול לפני החוטא משני פנים: האחד, כי איננו נחם על רעתו. והשני, כי ישנה באונתו ביום מחר, כי חלל רשע החנף אותו על תאנת נפשו, מקבד כי ישא עגש על הגזק אשר הזיק לאשר אשם לו החוטא, על צדקו מי אשר חטא לו, מקבד כי יעגש על דבר שקר, שנאמר (תהלים ה ז) תאבד דברי קוב. ונאמר (משלי יז טו) מצדיק רשע ומרשיע צדיק תועבת יי גם-שניהם. כל-שכן אם העול אשר בכף רשע חברו גלוי לרבים, כי באמור אליו החנף לפני בני-אדם, וך אתה בלי פשע, חלל ובזה דת ודין.

קכב וחייב האדם למסור עצמו לסכנה, ואל ישיא את נפשו עון אשמה כזאת. ואמרו רבותינו (סוטה מא א) על ענין אגריפס שהיה קורא בתורה, וכשהגיע לפסוק זה (דברים יז טו) לא תוכל לתת עליך איש נכרי, זלגו עיניו דמעות, ואמרו לו, אחינו אתה. באותה שעה, נתחייבו שונאיהם של ישראל כליה, שחנפו לו לאגריפס. אף כי היושב על המשפט אין לו לפחד מאנוש ימות, שנאמר (שם א יז) לא תגורו מפני איש.

⁶ עולא במיסקה לארעא דישראל איתלוו ליה תרין בני חזאי בהריה קם חד שהטיה לחבריה אמר ליה לעולא יאות עברי אמר ליה אין ופרע ליה בית השחימה כי אתא לקמיה דר' יוחנן א"ל דלמא הם ושלום אחויקי ידי עוברי עבירה א"ל נפשך הצלת

⁷ **כל** המחיק לחבירו - יש לפרש שלא במקום סכנה אבל במקום סכנה מותר כי היה דפרק ארבעה גורים (דף כג.) עולא חול לארעא דישראל לוו בהריה כרי בני חזאי קם חד שהטיה לחבריה אמר ליה לעולא יאות עברי אמר ליה אין ופרע לו בית השחימה כי אתא לקמיה דרבי יוחנן אמר ליה דלמא חזי אחויקי ידי עוברי עבירה ח"ל רבי יוחנן נפשך הצלת:

⁸ זו היטה החטפה שמך בזרוע שלא כרין תורה והודו לו והמחיקו בכך כה שלא יוכלו למוות היה להן לשמוק ולא להחיקו חוה שטם החטפה בדבר עבירה שמחיק לחבירו מחמת יראתו מפניו ואיט חושש על יראת הקב"ה ועשה עין שלמעלה כאלו אינה רואה

⁹ [וכל-שכן אם] עיון זה החוטא גלוי לרבים, וזה החניף לו לרבים ואמר לו וך וישר אתה, או חלל השם-יתברך ובזה דת ודין. וחייב אדם למסור עצמו לסכנה ולא ישים עצמו בעיון זה. ואמרו רבותינו זכרונם לברכה על אגריפס שהיה קורא בתורה, וכשהגיע לפסוק (דברים יז טו) לא תוכל לתת עליך איש נכרי אשר-לא-אחיך הוא, זלגו עיניו דמעות. אמרו לו, אל תתירא אגריפס, אחינו אתה. באותה שעה נתחייבו שונאי ישראל כליה שהחניפו לו לאגריפס (סוטה מא א-ב). גם היושב על הדין אל לפחד מאיש, כמו שנאמר (דברים א יז) לא תגורו מפני-איש.

¹⁰ והריני מפרש פי' חנופה שהזהירה עליה התורה כל השומע דבר עולה ושאינו הגון או רואה דבר רע ואמר טוב הוא ואינו שותק מתוך יראה לא מגופו ולא מממונו אלא מתוך רשע לבבו או חושב בלבבו ואומר ברע עשה פן אפו עלי ויתקוטט עמי ואיני מפסיד בקטיטתו כי אם חסדו ואהבתו נקרא חנף ועובר בלא תחניף כדתנן בסוטה כאלו נאמרים אמרו לו אל תירא אגריפס המלך אחינו אתה אחינו אתה ואמרינן בגמרא באותה שעה נתחייבו שונאיהם של ישראל כליה שהחניפו לאגריפס.

|| דרש"ר יהודה בר מערבא ואיתימא
ר' שמעון בן פוי מותר להחניף לרשעים
בעולם הזה שנאמר ° לא יקרא עוד לנבל
גדיב ולבילי לא יאמר שוע מבלל דבעולם
הזה שרי

¹² **קבז** וזה דבר פת החנפים. ענין הפת הזאת נחלק ק' תשעה
תקלים: החלק הראשון, החנף אשר הכיר או
רָאָה או יָדַע כי יש עָלָיו בְּכַף חֲבֵרוֹ וְכִי הַחֲזִיק בַּתְּרֵמִית,
או כי יִחַטֵּא אִישׁ לְאִישׁ בְּלִשׁוֹן הָרָע או בְּאוֹנָאת דְּבָרִים,
וַיִּחְלִיק לוֹ לִשׁוֹן הָרָע לְאמֹר, לֹא פָעַלְתָּ אָנוּ.

קבט החלק השני, החנף אשר יהלך רשע לפני בני אדם
אם בְּפָנָיו אם שָׁלֵא בְּפָנָיו, אֶף-עַל-פִּי שָׁלֵא יִצְדִיקֵנו
עַל חֲמָסוֹ וְלֹא יִכְזֹב עַל מִשְׁפָּטוֹ, אֲבָל יֹאמֶר עָלָיו כִּי אִישׁ
טוב הוא.

הצב החלק השלישי, החנף המשבח את הרשע [רק] בְּפָנָיו,
אֶף חֲכָמְתוֹ עֲמָדָה לוֹ כִּי לֹא יִשְׁבַּחֵנוּ בְּפָנָיו בְּנֵי-אָדָם
פֶּן יִהְיֶה לָהֶם לְמוֹקֵשׁ.

קצג החלק הרביעי, המתחבר לרשע.

קצר החלק החמישי, איש כי יאמינו בְּנֵי-אָדָם בְּדַבְרֵיוֹ
וְסָמְכוּ כֹּל הַשּׁוֹמְעִים עַל מֵאֲמָרָיו, וַיִּחַבְּנוּ לְנִשְׂאֵא אַחַד
הָעַם או גּוֹאֲלוֹ הַקְּרוֹב אֵלָיו בְּאַהֲבָתוֹ אוֹתוֹ, וַיֹּאמֶר עָלָיו כִּי
הוא איש חכם, והוא בן לא חכם, וְהָיָה לְפוֹקָה וְצוֹר מְכַשֵּׁל
כִּי יִסְמְכוּ עַל הוֹרְאוֹתָיו, וְעַל פִּיו יִהְיֶה כֹּל רִיב, וַיַּעֲזֹת מִשְׁפָּט,
וְאֵת הָעוֹלָם יַחְרִיב.

קצה החלק השישי, מי שיש בידו למחות ואינו מוחה
קצו החלק השביעי, הרואה את אנשי מקומו עם קשה
עָרְף, וְאוֹמֵר בְּלִבּוֹ אוֹלֵי לֹא יִקְשִׁיבוּ אִם אֲדַבֵּר לָהֶם
נְכוֹחֹת וּפִי אֲמַלֵּא תוֹכְחוֹת, עַל כֵּן יִחְשׁוּךְ פִּיו.

קצז החלק השמיני, איש אשר ישמע את דברי בְּנֵי-
אָדָם מְדַבְּרִים לִשׁוֹן הָרָע, או כִּי יִשְׁמַע כֹּל פֶּה דוֹבֵר
נְבִלָה, או יושב בסוד משחקים בזים תורה ומצוות, וַיִּוֹדַע
כִּי הֵם סְרָבִים וְסִלְוֹנִים וְאִם יוֹכִיחֵם לֹא יִקְשִׁיבוּ אֶל דְּבָרָיו,
עַל כֵּן יִשִּׁים יָד עַל פֶּה

קצט החלק ה'שיעי', המכבד את הרשעים מדרך שלום.
אמנם לא ידבר טוב על הרשע, ולא יתנהג בכבודו
על דרך אשר יחשבו בני-אדם כי יכבדנו מאשר יקר בעיניו
נכבד, כי לא יחלוק לו כבוד וזלתי כדרך שמכבדים בני האדם
את העשירים מדרך סלסול וקנתות תועלת, בעבור פי צלחה
ורקם ולא מפני חין ערפם. ואף גם זאת יש חטא ואשמה
בדבר הזה, כי אם התר לכבד העשירים, לא כן הרשעים,
שנאמר (איוב מ יא-יב) וראה כל-גאה והשפילהו, ראה כל-גאה
הקניעהו והדף רשעים תחתם. אך החלק הזה התר מדאגה
מדבר פן יזיק הרשע ויגרום הפסד בזמן שיד הרשע תקיפה
ושעתו חצופה, ואין בידינו להקניעו ובחילינו להניעו, על
פן התר לכבדו כדרך שמכבדים בני-האדם אנשי זרוע רמה
מפחד ואימה בקימה והדור והדומה להם, אך לא ישבחנו
ולא ידבר טוב עליו בני-אדם. וכן אמרו רבותינו זכרונם
לברכה (סוטה מא ב) מתר להחניף את הרשעים בעולם הזה.

¹³ רב טוב לאהרן מהר"ר מיישטרלין י"ן מה שכתב מר אהא דאמרו רבותי' כל שיש בידו למחות כו' ואינו מוחה שאלת טעמא מאי איך אנו יוצאים ידי חובותינו שאין אנו מוחי' כיון שרבו פרצי עמינו המלעיגין ומלעיבין בתורה ולומדיה ואינם שומעי' למוכחי' אם היינו מוחים בידם איכא למיחש לסכנה שהיו עומדי' עלינו על גופינו ועל מאורינו. והא דאמר מי שיש בידו למחות ואינו מוחה כו' היינו היכא דליכא סכנה.

ומה שכתבת אם חייב אדם להוציא ממון על זה נראה דאינו חייב

מדאיצטריך קרא לכתוב בכל מאורך שחייב אדם למסור כל ממונו בשביל קידוש השם ואם היה חייב להוציא ממון להציל חברו מן העבירה אם כן כ"ש עצמו ואם כן מאי איצטריך בכל מאורך ודוחק לומר דהתם איירי דחייב למסור כל ממונו אבל הכא גבי עשה דתוכיח אינו חייב למסור כל ממונו רק מקצת ד"כ מה שיעור יש בדבר דבשלמא גבי הכאה עד שיכנו כל דהו אין צריך להוכיחו יותר

¹⁴ עיקר מיתרל החס והכי איהא [ב"מ דף ט:]:
 חמד רבי זרח למטה עד שליש ופרכין מלי שליש חלימח שליש ביהו אלו מתרמיין ליה שלשה מלות יהיב כוליה ביהויה אלא אמר רבי זרח
 להדור מנה עד שליש במטה וממלי דפרכין מעיקרא משמע דאפילו למטה עוברת כאתרוג וסוכה איט מחויב לתא אפילו שליש ממוט
 וזה תימיה היאך נתנו [קגנה] למטה עוברת וכתב הראב"ד כ"י שלא יבא לידי עוני ויפיל ענשו על הגבור וכמו שאמרו עשה שבחך חול ואל
 תלמדך לבריות וכן אמרי' [כמותח נ:]:
 המבזבז אל יבזבז יותר מחומש מפני
 שהעוני כמיתה ומייה מסתברא דלא
 אמרי' הכי אלא במלות עשה משום
 דשב ואל תעשה שאני אבל במלות לא
 תעשה אח כל הון ביהו יתן קודם
 שלא יעבור עליה .

¹⁵ הגה [ד] ואם יוכל להציל ענמו בכל אשר לו צריך ליתן הכל ג' ולא
 יעבור (ב) (ד) לא תעשה (ר"ן פרק לולב הגזול ורשב"א וראב"ד
 וריב"ש סימן שפ"ו) (א) [ה] ובמקום שאמרו כל מי שיש בידו
 למחות ואינו מוחה הוא נחפס בלוחו עון מכל מקום בדבר שיש חשש
 סכנה אין צריך (ה) להוציא ממונו על זה . (מהרי"ו סימן קל"ו)

[ה] ובמקום
 כו' . כמ"ש בר"ם בתרא דקרושין (ע"א א') ישבו וברקו כו' ופירשו ואפילו בממונו כמ"ש
 בסנהדרין על"ג א' אי סתתם ח"א בנפשיה אבל כו' אלמא אי לאו קרא ח"א דאפילו להציל
 נפש חברו אינו מחויב להוציא ממונו אבל משמע שם טרבריו דאכל פלי"ת אינו מחויב
 להוציא ממונו דתוכיח סדכתה תורח בכל פארך בע"ז וחוא שיא כרכרי הר"ן חנ"ל ו

¹⁶ הגה צ"ע וע"ל סי' רכ"ח סמ"ז גס סי' רל"ב כעוף י"ב [ע"א] אע"פ שחייב אדם למחות בעוברי עבירה וכל מי שאינו מוחה ובידו למחות נחפס בלוחו עון [עב] מ"ש
 אין אדם חייב להוציא ממונו על זה (בג) (יט) ולכן נסגו להקל למחות בעוברי עבירה שיש לחוש שיהיו עומדין על גופינו ומלודנו (מהרי"ו סי' קצ"ז) (י')

**18 קצב הַחֶזֶק הַרְבִּיעִי, הַמִּתְחַבֵּר לְרֶשֶׁע. וְלֹא דִיו אֲשֶׁר
 לֹא יוֹכִיחֵהוּ בְשֶׁבֶט-פִּיּוֹ וְהִרְחַק לֹא יִרְחִיקֵהוּ, אֲבָל
 כְּמוֹ חֶבֶר יִקְרָבֵהוּ. וְנֶאֱמַר (דה"ב כ לו) בְּהִתְחַבְּרָה עִם אֲחִיזָה
 פְּרִץ יִי אֶת-מַעֲשֵׂיהָ.**

19 עכ"פ איך שהיה עד עתה אינו נוגע לדינא, כי מעצם הדין צריך להתרחק בכל האפשר מאלו הקאנסערוואטיוון שהם גם כן כופרים בהרבה עיקרי הדת ובהרבה מצות התורה ורוב ראבייס שלהם מסיתים ומדיחים לכפירה ולחלול שבת ולעוד הרבה עבירות חמורות, ואין חלוק ביניהם ובין כל מיני כופרים והם נעשים גרועים מיום ליום, ודבר האחרון שעשו שצ"ד חזקו ידי הכופרים והרשעים שבכנסת דא"י להחשיב נכרים גמורים ליהודים הראה כבר שאין רצונם להיות כלל חלק מישראל מאמינים בני מאמינים כמסרו נפשם על התורה ומצותיה ורוצים שיתערבו בני ישראל עם הנכרים ח"ו. והכתוב אומר בהתחברך לרשע פרץ ה' את מעשיך אף שהיתה התחברותו של יהושפט אלא בעניני ספינות להרוחת המדינות. איברא דאם היו זה רק עניני העיר והמדינה שמוכרחין בכל מדינה להתייעץ עם כל אזרחי העיר והמדינה בין נכרים בין ישראלים לא שייך להתחלק אבל דברים השייכים להמדינה עוסקים בזה מושלי המדינה הם עושים הועדים ולא שייך לועדים שעושים יהודים. דהא הועד נעשה רק לעניני יהודים בלבד וליכא שום דבר דלא יהיה שייך לדיני התורה דאפי כניני צדקה וכ"ש קולטור וחינוך שכל עיקרם הם כניני תורה אין בשום אופן להיות בועד אחד עם כפרי מכל המינים, וצריך לעשות קהלה מיוחדת מסיבוי תורה לבדם לכל הענינים שנעשה לטובת היהודים. שלכן פשוט אם היה עד עתה נמי באופן לא טוב צריך לשנות ולעשות כדכתבתי.

17 הנה בדבר רופא יהודי מהמפורסמים שבמדינה שרבים צריכים לו להיות בהתקרבות אתו והוא איש בעל מדות רחמים וצדקה באופן גדול וגב עושה הרבה טובות לעניני הקהלה, אבל הוא נשוי נכריה ומטעם זה אין מכבדין אותו בביהכ"נ בשום כבוד והרופא רואה בזה התרחקות מהקהל ומדוכא מאד מזה ולכן רוצים כתר"ה וראשי העיר לכבדו לפעמים בפתיחת וסגירת הארון וכדומה, וגם הוסיף כתר"ה להעיר שמצד הקפדתו על אנשי העיר ברור שרק כל זמן שאמו הזקנה שהיא שומרת תורה בחייב עושה מה שעושה לטובת הקהל אף שמקפיד עליהם ואחר חיה יתרחק מן הקהל ויהיה הפסד גדול להקהל בכלל וליחידיים בפרט ורוצה כתר"ה לידע דעתי בזה.

ולכן צריך לומר דהוא רק בחנופה לומר על דבר דע ואיסור שעשה שיאות עבד שנמצא כאומר שאין זה דבר איסור, ולומר דין שקר סברי כמהרש"ל ב"ש ב"ק דף ל"ח שמחוייבין למסור ליהרג ולא לשנות הדין דשינוי הדין ח"ו הוא ככופר בתורת משה מפי ה' אף שתואר רק דין בעניני ממון דלכן כיון שהשרים שאלו בטרטיות על כל דין ודין שור של ישראל שנגח לשל עכרים ושל עכרים לשל ישראל הוכרחו לומר האמת על קדושת השם עיי"ש, ולכן היה מקום לומר שאף לומר להרשע שיאות עבד הוא כאומר שהיה מותר שנמצא שהוא משנה הדין שע"ז הרי הדין שיהרג ולא יעבור, הוכיחו התוס' מהא דעולא שמותר במקום סכנה, והסעם כיון שאינו אומר שהוא מותר אלא שיאות עבד אין בזה אמירה שהוא דבר מותר אלא הסונה אע"פ שהוא דבר אסור שאסרה תורה לא מזלזלו בשביל כך משום שיאות עבד לדעת אנשים כמהו ולא הרג בעלמא בלא טעם, ולכן אף שבלא סכנה אסור משום שנדמה כמסכים שהוא מותר, אינו מחייב למסור נפשו על זה.

וא"כ אפשר שכל איסור חנופה הוא רק בכגון זה דהוא כהסכמה על האיסור ועל דין שקר כהא דאיתא התם באגריפס שאמרו לו אחינו אתה שנמצא שאמרין שכשר למלכות, שאם היו אומרין כן בפירוש היה זה בדין יהרג ואל יעבור.

אבל להתניף בענינים שלא שייכים לומר שהוא מסכים להאיסורים ודברים הרעים שעושה אפשר שליכא איסור כלל כגון לשבחו ביפיו ובחמתו בעניני העולם ובמדותיו אף אם מגומים מעט משום שצריכים לו אפשר ליכא איסור כיון שאין זה כאלו שבגמ'. וכן הוא לכבדו בפתיחת וסגירת הארון וכדומה שהוא רק ענין כבוד בעלמא ולא נראה מזה שום הסכם למעשיו הרעים, כי להכל ידוע על מה מכבדים לו שהוא בשביל שרבים צריכים לו ויש לו גם מעלות הרבה במעשיו שבין אדם להברו שראוי לכבדו בשבילים אך שבדברים שבביהכ"נ הנהיגו שלא לכבדו לבעלי עבירה כזו שנשואין לנכריות שהוא כפי הראוי וכשיכבדו לזה יהיה זה לחניפה על שצריכין לו. עכ"פ כיון שאין בזה שום שייכות להסכמה למעשיו וגם הוא ידוע שאין מסכימין למעשיו אך שמכבדין אותו בשביל שהוא רופא מפורסם ושצריכים לו אין זה בכלל החנופה שאמרין בסוטה.

ולכן אף שגם מזה צריך להתרחק אף מחנופה כזו, שהוא כשמשבחו יותר ממה שהוא ראוי, כי לשבחו במה שהוא ראוי באמת ודאי ליכא איסור דרק בעכ"ם נאמר לאו דלא תהנם לא תתן להם חן בעיני דף כ' אבל בישראל אף בעוברי עבירה ליכא איסור זה אבל לשבחו ביותר יש להתרחק, ואולי יש גם איסור בדבר לא רק מצד מדבר שקר תרחק אלא גם מצד חנופה, דמצד שקר כיון שהוא לכוננת שלום אין לאסור כהא דכתובות דף י"ו, וא"כ גם לכבדו בפתיחת וסגירת ארון שאין בזה ענין שקר נמי אולי יש איזה איסור מצד חנופה, אבל כיון שאין איסורו ברור ויותר נוטה שאין בזה איסור אלא מעלה טובה הוא להתרחק אף מחנופה כזו יש להקל אם רואה כתר"ה וראשי העיר אשר יש צורך גדול להקהל ולאנשי העיר שיכבדו אותו באיזה דבר בביהכ"נ כהא דפתיחת וסגירת הארון וכדומה, אבל לקריאה בתורה אין להתיר מטעם שכתבתי לעיל.